

VASSJE SÁMIJ VUOSSTÁJ

Filmma: <https://vimeo.com/729635890>

Næhttabielle: <https://www.e-skuvla.no/yj/product/demokrati/>

Gå la tiemájn barggam, dán

- la reflektierim ma li *sierralágásjvuohta* ja *álggobælláj báhtsem*
- la reflektierim mij la *rasissma*, *nuppástibme* ja *vassjesága*
- la diedojt oadtjum dassta gáktu lássá, histávralasj prosessa, nav degu koloniserim, dárojudhttem ja jáhtelis rievddadusá vájkkudi ulmutjijda ja dahki trávmájt, ma bessi vijddásappot mannat buolvas buolvvaj
- la reflektierim sosiála sieradusáj birra, valla aj ieneplágo ja unneplágoj gasskasasj sæmmilágásjvuodaj ja sieradusáj birra Vuonan ja Sámen
- la diedojt oadtjum dan birra gáktu sierralágásjvuoda máhtti rasismav ja vassjeságajt oablodit
- la barggam tjiengnodimbargujn

Ávddåla filma gæhttjama:

Dágástalá dáj reflektierimgatjálvisáj nuppijn oahppijn jali álles klásson:

1. Majt diedá moallánagájs *sierralágásj* ja *álggobælláj báhtsám*?
2. Majt diedá moallánagájs *rasissma*, *nuppástibme*, *vassje* ja *vassjesága*?
3. Majt diedá gáttoj birra?
4. Makkir vuogij gátto máhtti rasismav oablodit?
5. La gus dán ájge vassje – majt jáhká? Vuodusta ietjat vásstádusáv.
6. Gáktu skávlå máhtá vasjev hieredit sierralágásjvuoda hárráj ja nuppástimev oahppij ja nuoraj gaskan?

Filma maŋŋela:

Dágástalá dáj reflektierimgatjálvisáj nuppijn oahppijn jali álles klásson:

1. Man birra le filmma?
2. Gáktu lájddi Ella Marie Isaksen Hætta tiebmáj sámij marginalisierimij?
3. Gáktu tjielggi Ella Marie dav gáktu suv gæhttjali sjávvunahttet?
4. Gáktu professávrrá Ketil Lennert Hansen tjielggidusá milta máhtá sámij vassje vájkkudit varresvuohtaj?
5. Majt Ella Marie subtsas gáttoj birra sámij vuosstij?
6. Gáktu stráffa-ássje ja vierredahkon sjaddam hieret rasismav ja vasjev?
7. Gáktu ávddån buktá Ella Marie rievtesvuodav dábddát sán la miettedum?
8. Makkir vuogij sáme vásemi, jut sijáv gæhttjali sebrudagán sjávvunahttet?
9. Gáktu merustallá Ella Marie buorre dágástallamav?
10. Gáktu vassje máhtá psyhkalasj varresvuohtaj vájkkudit?
11. Manen la mávsulasj subtsastit jus ulmusj vuojnná jali váset vasjev, ájnnsit skávlån?
12. Majt Ella Marie barggá juohkka bále gå vasjev jali hárdemav váset?

Reflektierim-/dágástallamtiemá ja tjiengnodimbargo/fáhkaartihkkala oajvvadásá:

1. Guoradalá dájht moallánagáj filma vuodon: *sierralágásj, álggobælláj báhtsám, nuppástibme, vassjesága, rasissma.*
2. Sámi vassjom la duodalasj sebrudakgássjelisvuohta. **Sámedikke doajmmaplánan sámetsieladime vuosstij** li dájmajt ævtodam, majt Sámedigge ja iehtjáda sebrudagán máhtti álgadit. Gehtja doajmmaplánan ja reflektieri makkir dájmajt danna li árvvaluvvam:

https://sametinget.no/f/p1/iad6ed3b0-a065-4395-b5a6-7ae1e68b0dd4/handlingsplan-mot-samehets_norsk.pdf

- a) Doajmmaplánan duola degu tjuodtju aktisasjburgo aktijvuodan stuorrasebrudagáj, jut ájggu ráddidusáv sihtat dahkat álles riikka gáktuj doajmmaplánan sámij vasje vuosstij. Makkir ietjá konkrehta dájma sámij vasje vuosstij li doajmmaplánan?
- b) Doajmmaplánan sámetsieladime vuosstij árvvaluvvu aj, jut Sámedigge galggá aktan álgadit dássádus- ja nuppástimáhtsijn dutkamprosjektav 2022, man ulmmen la lassediedojt háhkuhit rasisma birra, majt ællosujttuj gulluvasj nuora li vásedam, ja mav birra Sara Kristine subtsas filman.

Gen vuogij dakkár barggo máhtta giehpedit sámij vasjev/tsieladime?

3. **RomsaDál** la prosjækta, man diehti lappitji sámegiela árvov almulasj lanjáj ja vuosedi lip mihá sámevuodajn. Prosjevta ulmme le, jut sámevuohta galggá vuojnnut, gullut ja vuoseduvvut Råmså stádan.

a) Oahpástuvá RomsaDál næhttabielijn ja dágástalá tiemájt ja dájmajt, maj prosjevta diehti tjadádi:

<https://www.romsadal.no>

b) Rasissma, vassje ja nuppástibme le árrum dábálasj valástallama aktijvuodan, valla guotto ja doajmmamvuoge rievddi ájgij milta. Råmså bállotjektjamjuogos TIL la jagen 2022 barggam aktijvalattjat sámegiela, same kultuvra ja identitiehta positijva tjalmostimijn. Prosjevta RomsaDál baktu lip duola degu diedojt juohkám, skávllátjektjamijt ásadam ja adnuj válldám same kaptæjnnamerkav. Bállotjektje li aj TIL-biktasijda tjágnam same versjåvnåv. Tjektje August Mikkelsen ja Ruben Ytregård Jensen meijniba dájmajt ávkken:

“Muv mielas dat la sierraláhkáj buorre doajmma, ja ávvudaláv tjevtjatjit biktasij vuostasj bále sádnåbiejve, (juo, lav gárves tjevtjamijda). Sámevuoha l mávsulasj oasse bállotjektjamsiebre identitiehtas, nav vaj dat duodaj hiehpá buoragit. Muv mielas la hárrmmat buorre, jut máhttep sámegiela tjalmostahttet.”

<https://www.til.no/nyheter/en-viktig-del-av-identitet>

Árvvaladdit dájma, majt TIL bállotjektjamsiebre le tjadádam.

4. Ketila berajgåvvá ja Ingá ájnna bárne juojgos aneduvvin “suohtastallamin” TV2 prográmmán Paradise Hotel. Persåvnnålasj berajgåvvá viehkijn ávddån buktin, jut same li hierarkijja vuolemusán. Dássádusoahhtse sidáj dan aktijvuodan tjáhkánimev TV2-kanálajn ja dágástallin sámijt tjajmmusin válldet.

Gehtja ádasássjev ja guoradalá stereotypiijajt ja gáktu da máhtti gáttojt oablodit, unugis guottojt ja sámij vasjev:

<https://www.tv2.no/video/underholdning/god-kveld-norge/paradise-hotel-faar-pes-for-samehets/901342/>

- a) Gáktu stereotypija aneduvvin suohtastallamin nammaduvvum TV-programman?
 - b) Usjudallit juohkkahasj iesj aktu ja tjállit gáktu gátto máhtti vuojnusij boahdet.
 - c) Moalgedimfriddjavuodan la nanos dille mijá sebrudagán. Dujna li vijdes rievtesvuoda dav sárnnot, majt sidá. Huoman li rájá dasi majt máhtá moalgedimfriddjavuoda namán javllat ja dahkat, gå tjabu formála nárma, duola degu lága, ja iehpeformála nárma máhtti duv moalgedimfriddjavuodav ráddjit. Árvvaladdit formála ja iehpenormála nármajt Paradise Hotel suohtastallama aktijvuodan.
5. Sáme váseidi oalle ábaj vassjeságajt, árggabiejvverasismav, nuppástimev ja givsedimev, gå Vuona ieneplágo ulmutja. Sáme oahpestiddje li studenta, gudi jáhti Vuona joarkkaskávlájn lågádallamin sámij birra ja barggi dan láhkáj sámij nuppástime vuosstij.

<https://samiskeveivisere.no/>

- a) Lågá internehtan makkár bájkijt Sáme oahpestiddje li guossidam ja makkir tiemáj sij barggi. Ságastallit dan birra makkir ájggeguovddelis tiemáj birra sij li giehttum.
- b) **“Samer er som måsa, skriker de skal ha” (“Sáme li degu skávle, rihtju sij ájggu”).**

Charlotte goaroj gápteav, majna sámij tsieladime internehtav tjalmostahtij kommentárraspáltajn.

<https://www.nrk.no/sapmi/charlotte-22-ble-lei-hetsing-sydde-en-netthetskofte-1.14271208>

Pláni kampánjav árggabiejvverasisma vuosstij, majt Sáme oahpestiddje jali iehtjáda máhtti adnet, gå skåvlájt guossidi rijkav miehtáj, ja majt sij máhtti internehtan almodit. Mierredihpit ietja kampánja hámev. Máhtta árrat podcast rájes gitta duoje rádjáj.